

QUAN HỆ CHÍNH TRỊ TRUNG QUỐC - LIÊN MINH CHÂU ÂU: NHÌN LẠI VÀ TRIỂN VỌNG

TS. ĐỖ MINH CAO

Viện Nghiên cứu Trung Quốc

Liên minh châu Âu (EU) gồm nhiều nước công nghiệp phát triển, ví dụ Anh, Pháp, Đức, Tây Ban Nha..., mức sống của cư dân cao. Các nước này có tổ chức xã hội chặt chẽ, giàu truyền thống và nhiều kinh nghiệm đối ngoại. Mỗi quan hệ của Trung Quốc với các nước này có những đặc điểm riêng, khác với mỗi quan hệ với các khu vực và các nước đang phát triển.

Nền tảng của mỗi quan hệ Trung Quốc với EU, với tư cách là một đối tác chung và với từng nước riêng biệt trong Liên minh, chủ yếu là mối liên hệ chính trị và kinh tế. Tuy nhiên, trong thời gian gần đây hai đối tác này quan tâm nhiều đến việc giải quyết một số vấn đề toàn cầu. Đây là một trong những đặc điểm nổi trội trong mỗi quan hệ giữa hai đối tác. Ngoài trọng tâm này, để hiểu rõ hơn đặc điểm trên, bài viết dưới đây sẽ giới thiệu những mốc lịch sử và những thành

tựu quan trọng trong quan hệ chính trị giữa đôi bên.

1. Quan hệ chính trị Trung Quốc-EU: Những dấu mốc mang tính bước ngoặt và triển vọng năm 2009

Trong lịch sử quan hệ đối ngoại của Trung Quốc, mỗi quan hệ chính trị, kinh tế với Liên minh châu Âu là một hướng rất quan trọng. Đã có những dấu mốc mang tính bước ngoặt đánh dấu sự phát triển ngày càng đi lên của mỗi quan hệ chính trị có ý nghĩa quan trọng đối với cả thế giới giữa hai đối tác.

a. Những dấu mốc mang tính bước ngoặt trong quan hệ chính trị Trung Quốc-EU

Trên thực tế, mỗi quan hệ chính trị Trung Quốc-EU được thực sự đẩy mạnh là vào những năm cuối cùng của thế kỷ XX và những năm đầu thế kỷ XXI. Khởi đầu, với tư cách là một liên minh, EU đã

đặt mục tiêu chính trị của mình hướng chính sách đối ngoại tới Trung Quốc với tư cách là một nước đang phát triển nhưng đang ‘trỗi dậy’ mạnh mẽ ngày càng có ảnh hưởng to lớn đối với EU và thế giới nói chung.

Cùng với Trung Quốc, EU đã tạo ra một cơ chế đối ngoại song phương mang tính thường kỳ. Đó là Hội nghị cấp cao Trung Quốc-EU.

Hội nghị cấp cao Trung Quốc-EU lần thứ nhất được tổ chức năm 1998, đánh dấu bước ngoặt quan trọng đầu tiên trong mối quan hệ song phương giữa hai đối tác. Sau này, hội nghị thượng đỉnh kiểu này được tổ chức luân phiên lần lượt mỗi năm một lần tại một nước chủ tịch EU đương nhiệm và tại Trung Quốc. Các nguyên thủ quốc gia các nước EU và Trung Quốc sẽ tham dự các Hội nghị này. Tại những cuộc Hội nghị cấp cao, các nguyên thủ sẽ đề ra, giải quyết những vấn đề mang tính thời sự nhất có tính nguyên tắc đối với quan hệ song phương Trung Quốc-EU. Những vấn đề đặt ra và được giải quyết liên quan đến tất cả mọi lĩnh vực: Chính trị, kinh tế, khoa học-kỹ thuật, quân sự, văn hoá giáo dục, du lịch, thể thao...

Nhân dịp những hội nghị cấp cao, nguyên thủ thuộc hai đối tác thường có những cuộc viếng thăm chính thức lẫn nhau. Tại hội nghị và các cuộc đàm phán song phương giữa Trung Quốc và EU cũng như giữa Trung Quốc và từng nước thành viên EU riêng biệt, hai bên giải quyết được nhiều vấn đề mang tính toàn

câu, khu vực và những vấn đề nhạy cảm giữa hai nước với nhau.

Dấu mốc quan trọng mang tính bước ngoặt thứ hai là việc Trung Quốc công bố *Chiến lược quan hệ với châu Âu* vào tháng 10-2003. Đây là câu trả lời đánh dấu sự vươn dậy của Trung Quốc. Không chỉ có châu Âu có chiến lược đối với Trung Quốc mà Trung Quốc cũng có chiến lược đối với châu Âu.

Dấu mốc bước ngoặt thứ ba có thể được coi là chuyến viếng thăm châu Âu của Thủ tướng Ôn Gia Bảo vào tháng 4 năm 2004. Báo chí thời gian đó gọi đây là chuyến đi chinh phục châu Âu. “Chuyến đi này của ông Ôn Gia Bảo đặt nền móng mới cho quan hệ của Trung Quốc với các thành viên mới của EU. Eu và các nước thành viên của EU cũng còn là những đối tác thích hợp để Trung Quốc thể hiện và thực hiện chính sách đối ngoại mới của mình Trung Quốc: chủ động và tích cực hơn, tham gia mạnh mẽ hơn và xây dựng hơn vào các diễn đàn đa phương, vào các vấn đề khu vực và quốc tế, mạnh dạn và tự tin thực hiện lợi ích thay thế cho thời kỳ dài “ngậm miệng ăn tiền” và chỉ chăm chú vào bảo toàn lợi ích”¹

Năm 2004 còn là dấu mốc của bước ngoặt khác trong quan hệ Trung Quốc-EU. Đó là Hội nghị thượng đỉnh Trung Quốc-EU lần thứ bảy được tổ chức từ ngày 7 đến ngày 10-12-2004 tại Hà Lan, khi đó là nước Chủ tịch luân phiên của EU. Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo tham dự hội nghị này đồng thời có

chuyến viếng thăm chính thức Hà Lan theo lời mời của Thủ tướng Hà Lan Jan Peter Balkenende. Tại Hội nghị, Trung Quốc đã bàn bạc với EU một vấn đề rất khó xử là việc EU cấm vận vũ khí đối với Trung Quốc. Trung Quốc hy vọng EU sẽ sớm đưa ra quyết định đúng đắn về vấn đề này. Phát ngôn viên Bộ Ngoại giao Trung Quốc, bà Chương Khởi Nguyệt cho rằng, mục đích của Trung Quốc không phải là để mua vũ khí của EU mà là chấm dứt sự phân biệt đối xử theo kiểu chiến tranh lạnh².

Dấu mốc quan trọng thứ năm trong quan hệ Trung Quốc - EU là chuyến thăm EU của Chủ tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào vào năm 2005. Mục tiêu cơ bản của chuyến đi này là hai đối tác sẽ khởi động đàm phán xây dựng Hiệp định hợp tác và đối tác mới nhằm thay thế một hiệp định đã được ký kết trước 20 năm. Những vấn đề được đề cập trong Hiệp định mới gồm quan hệ thương mại và chính trị, vấn đề an ninh và môi trường và các vấn đề khác. Chính giới EU cho rằng, mối quan hệ đối tác chiến lược song phương giúp EU và Trung Quốc đạt được những mục tiêu cùng theo đuổi như an ninh toàn cầu và hạn chế việc thay đổi khí hậu.

Nhân dịp này, EU tiếp tục xem xét việc dỡ bỏ cấm vận vũ khí với Trung Quốc, vốn là rào cản quan trọng trong hợp tác thương mại giữa hai đối tác này.

Từ năm 2005, EU đã vượt Mỹ trở thành đối tác thương mại lớn nhất của Trung Quốc. Kim ngạch thương mại hai

chiều giữa Trung Quốc và EU năm 2005 đạt hơn 217 tỷ USD³.

Tháng 9 năm 2006, lần thứ 3 Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo có chuyến đi EU. Lần này, Thủ tướng tham dự Hội nghị ASEM, Hội nghị thượng đỉnh Trung Quốc-EU lần thứ chín, đồng thời thăm chính thức 3 nước EU: Phần Lan, Anh và Đức. Điểm đặc biệt tại Hội nghị thượng đỉnh Trung Quốc-EU lần này là, hai bên đối tác hoàn thiện Hiệp định khung mới Trung Quốc-EU. Theo Thủ tướng Ôn Gia Bảo, mục đích của chuyến đi này là: "Quan hệ Trung Quốc - EU hiện đang ở giai đoạn phát triển rất tốt đẹp. Và Hội nghị lần này sẽ tập trung vào việc sớm hoàn thành Hiệp định khung mới Trung Quốc - EU nhằm mục đích đẩy mạnh quan hệ chiến lược giữa hai bên trong các lĩnh vực chính trị, kinh tế, khoa học công nghệ, văn hóa và giáo dục, cũng như thúc đẩy các cam kết song phương nhằm đảm bảo duy trì quan hệ hợp tác trong bất cứ hoàn cảnh nào"⁴.

Hội nghị thượng đỉnh lần này được đánh giá là thành công và là bước chuyển mới đẩy quan hệ Trung Quốc - EU lên tầm cao mới.

Năm 2007 là năm bước ngoặt đánh dấu tầm cao mới này trong quan hệ Trung Quốc-EU. Vào năm này, Bản hiệp định hợp tác kinh tế và thương mại mới đã có hiệu lực từ ngày 1-1-2007 thay thế cho Bản hiệp định đầu tiên được ký kết từ năm 1985.

Hội nghị thượng đỉnh Trung Quốc-EU lần thứ 10 diễn ra vào tháng 10-2007 tại

chuyến viếng thăm chính thức Hà Lan theo lời mời của Thủ tướng Hà Lan Jan Peter Balkenende. Tại Hội nghị, Trung Quốc đã bàn bạc với EU một vấn đề rất khó xử là việc EU cấm vận vũ khí đối với Trung Quốc. Trung Quốc hy vọng EU sẽ sớm đưa ra quyết định đúng đắn về vấn đề này. Phát ngôn viên Bộ Ngoại giao Trung Quốc, bà Chương Khởi Nguyệt cho rằng, mục đích của Trung Quốc không phải là để mua vũ khí của EU mà là chấm dứt sự phân biệt đối xử theo kiểu chiến tranh lạnh².

Dấu mốc quan trọng thứ năm trong quan hệ Trung Quốc - EU là chuyến thăm EU của Chủ tịch Trung Quốc Hồ Cẩm Đào vào năm 2005. Mục tiêu cơ bản của chuyến đi này là hai đối tác sẽ khởi động đàm phán xây dựng Hiệp định hợp tác và đối tác mới nhằm thay thế một hiệp định đã được ký kết trước 20 năm. Những vấn đề được đề cập trong Hiệp định mới gồm quan hệ thương mại và chính trị, vấn đề an ninh và môi trường và các vấn đề khác. Chính giới EU cho rằng, mối quan hệ đối tác chiến lược song phương giúp EU và Trung Quốc đạt được những mục tiêu cùng theo đuổi như an ninh toàn cầu và hạn chế việc thay đổi khí hậu.

Nhân dịp này, EU tiếp tục xem xét việc dỡ bỏ cấm vận vũ khí với Trung Quốc, vốn là rào cản quan trọng trong hợp tác thương mại giữa hai đối tác này.

Từ năm 2005, EU đã vượt Mỹ trở thành đối tác thương mại lớn nhất của Trung Quốc. Kim ngạch thương mại hai

chiều giữa Trung Quốc và EU năm 2005 đạt hơn 217 tỷ USD³.

Tháng 9 năm 2006, lần thứ 3 Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo có chuyến đi EU. Lần này, Thủ tướng tham dự Hội nghị ASEM, Hội nghị thượng đỉnh Trung Quốc-EU lần thứ chín, đồng thời thăm chính thức 3 nước EU: Phần Lan, Anh và Đức. Điểm đặc biệt tại Hội nghị thượng đỉnh Trung Quốc-EU lần này là, hai bên đối tác hoàn thiện Hiệp định khung mới Trung Quốc-EU. Theo Thủ tướng Ôn Gia Bảo, mục đích của chuyến đi này là: "Quan hệ Trung Quốc - EU hiện đang ở giai đoạn phát triển rất tốt đẹp. Và Hội nghị lần này sẽ tập trung vào việc sớm hoàn thành Hiệp định khung mới Trung Quốc - EU nhằm mục đích đẩy mạnh quan hệ chiến lược giữa hai bên trong các lĩnh vực chính trị, kinh tế, khoa học công nghệ, văn hóa và giáo dục, cũng như thúc đẩy các cam kết song phương nhằm đảm bảo duy trì quan hệ hợp tác trong bất cứ hoàn cảnh nào"⁴.

Hội nghị thượng đỉnh lần này được đánh giá là thành công và là bước chuyển mới đẩy quan hệ Trung Quốc - EU lên tầm cao mới.

Năm 2007 là năm bước ngoặt đánh dấu tầm cao mới này trong quan hệ Trung Quốc-EU. Vào năm này, Bản hiệp định hợp tác kinh tế và thương mại mới đã có hiệu lực từ ngày 1-1-2007 thay thế cho Bản hiệp định đầu tiên được ký kết từ năm 1985.

Hội nghị thượng đỉnh Trung Quốc-EU lần thứ 10 diễn ra vào tháng 10-2007 tại

Bắc Kinh, đã đề ra và giải quyết nhiều vấn đề mới mang tính đối tác song phương và quốc tế. Đồng thời, nhân Hội nghị này, một số nước thuộc EU đã thăm chính thức Trung Quốc và ký những bản thoả thuận trong khuôn khổ hợp tác song phương.

Được bàn đến tại Hội nghị, có các vấn đề quốc tế liên quan đến tham vấn và hợp tác thương xuyên giữa Trung Quốc và EU về châu Phi, Myanmar và bán đảo Triều Tiên. Trong bản Tuyên bố chung viết: "Hội nghị này đã phần nào phản ánh mối quan hệ tích cực giữa EU và Trung Quốc bên cạnh việc một số vấn đề nóng bỏng khác đang khiến hai bên phải nỗ lực giải quyết như: thay đổi khí hậu toàn cầu, an ninh năng lượng và vấn đề phát triển của châu Phi"⁵.

Tại Hội nghị này, vai trò của mối quan hệ Trung Quốc- EU được các chính khách EU đánh giá cao. Ngài Thủ tướng Bồ Đào Nha Jose Socrates, nước hiện là Chủ tịch luân phiên EU khẳng định: "Quan hệ hợp tác này không những chỉ mang lại lợi ích cho riêng EU, Trung Quốc mà còn mang lại lợi ích to lớn cho toàn thể cộng đồng thế giới. EU đánh giá cao vai trò tích cực của Trung Quốc trong việc giải quyết vấn đề hạt nhân trên bán đảo Triều Tiên, vấn đề hạt nhân của Iran và một số vấn đề nổi cộm khác trong khu vực cũng như trên toàn thế giới"⁶.

Tổng thống Pháp Nicholas Sarkozy đặc biệt đánh giá cao vai trò hiện nay của Trung Quốc: "Thế giới cần Trung

Quốc và Pháp sẽ đóng vai trò tích cực trong sự phát triển của Trung Quốc trong nỗ lực nhằm thúc đẩy mối quan hệ EU-Trung Quốc"⁷.

Ngược lại với năm 2007, năm 2008 đánh dấu bước ngoặt đi xuống trong quan hệ Trung Quốc -EU.

Năm này, tại Trung Quốc diễn ra nhiều sự kiện bất thường, đặc biệt là những vụ lộn xộn tại Lasa, thủ phủ của Tây Tạng. Vấn đề này là một trong những nguyên nhân chính làm quan hệ Trung Quốc-EU đi xuống.

Trước đó, EU đã luôn đồng tình với Mỹ về một số vấn đề liên quan đến nhân quyền. Nhân vấn đề Tây Tạng, Hội đồng Ngoại trưởng EU tổ chức một cuộc họp không chính thức, thảo luận và ra thông cáo báo chí về vấn đề này. Trung Quốc phản đối trước việc làm trên của EU. Người phát ngôn Bộ Ngoại giao Trung Quốc Khương Du nói: "Trung Quốc hết sức bất bình trước việc làm nói trên của Hội đồng Ngoại trưởng EU và khẩn thiết yêu cầu EU phân rõ phải trái, lên án hành động bạo lực đánh đập, đập phá của những phần tử xấu trong vụ bạo loạn ngày 14-3 tại Lasa, thủ phủ Khu tự trị Tây Tạng. EU không được áp dụng tiêu chuẩn kép, tránh phát đi tín hiệu sai lầm tới cộng đồng quốc tế và tập đoàn Dalai Lama"⁸.

Sau này, tuy vấn đề này không được đặt ra trong cuộc họp cấp cao EU-Trung Quốc khai mạc ngày 24-4-2008 nhưng Cao uỷ đối ngoại EU, bà Benita Ferrero Waldner đề cập đến ngay trước thêm

chuyến đi của bà sang Trung Quốc. Bà kêu gọi Chính phủ Trung Quốc "đổi thoai xây dựng và có thực chất" với Dalai Lama. Riêng Tổng thống Pháp Sarkozy đã có cuộc gặp mặt với Dalai Lama. Sự kiện này làm cho quan hệ Trung Quốc-EU xấu đi và quan hệ Trung Quốc-Pháp trở nên căng thẳng. Chính vì vấn đề này, Trung Quốc kiên quyết trì hoãn, làm cho cuộc họp thượng đỉnh Trung Quốc-EU lần thứ 11, theo lịch trình phải được tổ chức vào năm 2008, đã không thể diễn ra.

Bên cạnh căng thẳng về chính trị, nổi bật nhất là vấn đề Tây Tạng, rào cản thứ hai làm quan hệ Trung Quốc-EU trong năm 2008 có phần đi xuống là sự thâm hụt thương mại tiếp tục của EU trong buôn bán với của Trung Quốc (Năm 2005 EU bị thâm hụt thương mại với Trung Quốc 106 tỷ euro ngang bằng 133 tỷ USD. Ba tháng đầu năm 2008, số thâm hụt này là 34 tỷ USD cao hơn so với cùng kỳ năm 2007 là 23 tỷ USD.), việc EU chưa công nhận Trung Quốc là một nền kinh tế thị trường và việc Trung Quốc luôn tìm cách trả đũa EU trong vấn đề này

b) Triển vọng quan hệ Trung Quốc-EU trong năm 2009.

Quan hệ Trung Quốc-EU đã có bước ngoặt mới được đánh dấu bởi chuyến thăm 4 nước châu Âu và tham dự Diễn đàn kinh tế thế giới Davos vào cuối tháng 1 đầu tháng 2 năm 2009 của Thủ tướng Trung Quốc Ôn Gia Bảo.

Mục tiêu của Trung Quốc trong chuyến đi "chủ động nối lại quan hệ với

EU"⁹ này là khôi phục lại phần nào những nội dung của Hội nghị thượng đỉnh EU-Trung Quốc mà Trung Quốc đã huỷ bỏ để phản đối việc Tổng thống Pháp N. Sarkozy gặp Dalai Lama tại Ba Lan trong thời gian Pháp đảm nhiệm chức Chủ tịch luân phiên EU¹⁰

Viện trưởng châu Âu thuộc Học viện quan hệ quốc tế đương đại Trung Quốc Feng Zhongping cho rằng: "Bằng chuyến thăm của mình, Thủ tướng đánh đi tín hiệu rằng hiện tại khuynh hướng phát triển quan hệ Trung Quốc-EU vẫn được duy trì và sự cộng tác đôi bên sẽ được mở rộng"¹¹

Trên thực tế, sau khi tham dự Diễn đàn kinh tế thế giới Davos ngày 28-1-2009, Thủ tướng Ôn Gia Bảo đã đi thăm chính thức Thụy Sĩ, Đức, Tây Ban Nha và Anh cùng với Bruxelles.

Kết quả của chuyến đi được dư luận trong nước và quốc tế đánh giá rất cao, "mở ra triển vọng sáng lạn cho mối quan hệ Trung Quốc - châu Âu trong tương lai"¹²

Hai bên đã ký Tuyên bố chung Trung Quốc - châu Âu, nhấn mạnh: "Việc tiếp tục củng cố mối quan hệ đối tác chiến lược toàn diện Trung Quốc- châu Âu có ý nghĩa đặc biệt, trong đó phản ánh những mong mỏi chung và những quyền lợi cơ bản của đôi bên".

Các nhà bình luận châu Âu cho rằng, chuyến thăm lần này của Thủ tướng Ôn Gia Bảo đã củng cố sự tin tưởng lẫn nhau, thúc đẩy sự cộng tác giữa Trung Quốc và Liên minh châu Âu. Hiện tại,

hai bên đang đứng trước cơ hội tốt để phát triển sâu rộng hơn sự cộng tác đôi bên. Có thể hy vọng vào triển vọng sáng lạn phát triển mối quan hệ Trung Quốc-EU. Mối quan hệ này không chỉ đem lại hạnh phúc cho nhân dân hai bên mà còn thúc đẩy gìn giữ nền hoà bình, ổn định và thịnh vượng trên khắp hành tinh.

Trong điều kiện toàn cầu hoá và những thay đổi mạnh mẽ trên thế giới, mối quan hệ Trung Quốc- châu Âu đã vượt quá ranh giới của các mối quan hệ song phương và mang ý nghĩa chiến lược toàn cầu, và ngày càng trở nên quan trọng hơn. Trong thời điểm hiện tại, đối diện với cuộc khủng hoảng tài chính toàn cầu, những nhiệm vụ cấp bách phát triển mối quan hệ Trung Quốc-EU chính là việc củng cố sự cộng tác và cùng nhau khắc phục khó khăn.

Thành công quan trọng trước đó là việc Trung Quốc chứng tỏ niềm tin của mình vào việc phát triển ổn định và ngày càng đi lên của nền kinh tế Trung Quốc trước thế giới, trong đó có châu Âu. Tại Davos, Thủ tướng Ôn Gia Bảo khẳng định rằng, trong cuộc đấu tranh khắc phục cuộc khủng hoảng tài chính thế giới chưa từng thấy trong vòng 100 năm qua thì niềm tin chính là nhân tố quan trọng nhất. Niềm tin còn quý hơn cả vàng và tiền bạc. Cơ sở của niềm tin của Trung Quốc là sức mạnh đã được dồn tích trong suốt 30 năm phát triển liên tục với cú hích ban đầu là việc tiến hành chính sách cải cách và mở cửa, khối lượng lớn nhu cầu tiêu dùng nội tại ở

một đất nước với trên 1,3 tỷ dân, một tiềm năng thị trường to lớn và hiệu quả của một loạt biện pháp chính trị nhằm tăng cường tiêu dùng nội địa và đảm bảo phúc lợi người dân. Trong điều kiện cuộc khủng hoảng tài chính quốc tế hiện nay, tất cả những điều đó sẽ góp sức thúc đẩy nhanh chóng phục hồi nền kinh tế toàn cầu¹³.

Điều này phù hợp với những mong mỏi của Ủy ban châu Âu (EC) cũng như của toàn bộ EU, muốn Bắc Kinh cùng EU tham gia giải quyết hai thách thức lớn mang tính toàn cầu trong năm 2009 là khắc phục các ảnh hưởng của cuộc khủng hoảng kinh tế- tài chính toàn cầu và đạt được thoả thuận về chống biến đổi khí hậu tại hội nghị quốc tế vào cuối năm 2009 tại Copenhagen, Đan Mạch.

Cũng trong chuyến thăm này hai bên đã nhất trí tiến hành Hội nghị thượng đỉnh EU-Trung Quốc lần thứ 11 đã bị trì hoãn năm 2008, vào năm 2009 trong thời gian Cộng hoà Séc là Chủ tịch luân phiên EU, đồng thời tổ chức thêm một hội nghị cấp cao khác tại Trung Quốc¹⁴.

Chuyến thăm lần này của Thủ tướng Ôn Gia Bảo góp phần tăng cường đáng kể mối quan hệ song phương với các nước đến thăm.

Với Thụy Sĩ, theo lời nguyên Đại sứ Thụy Sĩ tại Trung Quốc D. Martinelli thì quan hệ hai nước phát triển lành mạnh và tiến triển. Hiện tại nhiều điều kiện mới đã được tạo ra cho mối quan hệ này và Thụy Sĩ sẵn sàng ký kết thoả thuận tự do thương mại với Trung Quốc

Tại Tây Ban Nha, hai nước đã đạt được những tiến bộ quan trọng trong phát triển quan hệ song phương trong tương lai. Thủ tướng nước này H.L.R. Sapatero khẳng định rằng Tây Ban Nha là bạn tốt của Trung Quốc và đánh giá cao sự phát triển hữu nghị và cộng tác với Trung Quốc.

Với Đức, hai nước đã ký kết "Tuyên bố chung Trung Quốc- Đức về việc cùng nhau nỗ lực ổn định tình hình kinh tế thế giới". Trong đó nói hai bên tăng cường trao đổi quan điểm về kinh tế thương mại, ngoại tệ, và chính sách tài chính và sẵn sàng mở rộng cộng tác và áp dụng những biện pháp thực tiễn thúc đẩy sự phát triển cân đối quan hệ song phương.

Tại Anh, nước cuối cùng trong chuyến thăm lần này, hai nước đã khẳng định mối quan hệ truyền thống tốt đẹp và thể hiện triển vọng trong tương lai. "Sức mạnh của mối quan hệ giữa Trung Quốc và Anh sẽ là lực đẩy quan trọng nhằm giúp chúng ta qua cơn suy thoái và là lực đẩy cho sự phát triển cũng như thịnh vượng trong tương lai của chúng ta." ¹⁵

Riêng với Pháp, do những bất đồng quan điểm về vấn đề Tây Tạng năm 2008, lần này Thủ tướng Ôn Gia Bảo không đến thăm, nhưng Trung Quốc hy vọng Pháp sẽ "sửa sai lỗi lầm" trong vấn đề này để hai nước nối lại mối quan hệ trước đây giống như mối quan hệ giữa Trung Quốc và các nước EU khác.

Mối quan hệ Trung Quốc-EU đã vượt qua ranh giới quan hệ song phương, mang ý nghĩa chiến lược toàn cầu ngày

càng lớn. Hai bên nhất trí cần phát triển hơn nữa sự cộng tác chiến lược Trung Quốc-EU nhằm đáp ứng mong mỏi chung và những quyền lợi cơ bản của hai bên.

Triển vọng năm 2009 mối quan hệ này sẽ phát triển tốt đẹp. Thủ tướng Cộng hoà Séc, nước Chủ tịch luân phiên EU nhiệm kỳ này, ngài Miroslav Topolanek khẳng định rằng, Séc luôn sẵn sàng thúc đẩy một cách tích cực sự phát triển mối quan hệ châu Âu-Trung Quốc

2. Trung Quốc- EU và những vấn đề toàn cầu

♦ Vấn đề môi trường, thay đổi khí hậu toàn cầu

Trong quan hệ EU-Trung Quốc nói chung và trong quan hệ thương mại nói riêng, các tiêu chuẩn của EU thường cao hơn so với của Trung Quốc. EU luôn yêu cầu Trung Quốc đáp ứng những tiêu chuẩn này. EU không chỉ đòi hỏi chất lượng hàng hoá cao mà còn đề ra những tiêu chuẩn cụ thể liên quan đến việc bảo vệ môi trường, yêu cầu các mặt hàng Trung Quốc nhập vào EU phải đáp ứng những tiêu chuẩn đó.

Đáp lại, Trung Quốc đã ban bố tiêu chuẩn phương pháp kiểm tra mới để đối phó với yêu cầu bảo vệ môi trường của EU. Đối với vấn đề mang tính toàn cầu này, EU luôn là một trong những đối tác có trách nhiệm trong các tổ chức quốc tế, luôn có những sáng kiến và yêu cầu đối với tất cả các nước trên thế giới ra sức bảo vệ hành tinh của nhân loại. Những yêu cầu này liên quan đến nhiều nước

có những hoạt động có hại cho môi trường toàn cầu. Trung Quốc là một trong những nước như thế.

Hiện tại, Trung Quốc chỉ đứng sau Mỹ là nước có lượng khí thải gây hiệu ứng nhà kính lớn nhất thế giới. Nhiều nghiên cứu trên thế giới dự báo rằng trong vòng từ nay đến năm 2010 Trung Quốc sẽ vượt Mỹ trở thành nước có lượng khí thải gây hiệu ứng nhà kính lớn nhất thế giới. Điều này khiến dư luận quốc tế đang gây sức ép mạnh mẽ buộc Chính phủ Trung Quốc phải có hành động bảo vệ môi trường toàn cầu.

Trước dư luận thế giới, với khả năng hiện có của mình, Trung Quốc không thể đáp ứng được những yêu cầu đó. Tháng 5-2007, tại hội nghị của Ủy ban liên chính phủ về vấn đề khí hậu thay đổi diễn ra tại thủ đô Băng Cốc của Thái Lan, Trung Quốc ra sức hạ thấp chỉ tiêu cắt giảm khí thải gây hiệu ứng nhà kính, e rằng nước họ khó có thể thực hiện được những yêu cầu quốc tế đề ra¹⁶.

EU kêu gọi Trung Quốc và các nền kinh tế có tốc độ tăng trưởng nhanh khác ở châu Á làm nhiều hơn để chống lại sự thay đổi khí hậu và đưa ra cam kết cắt giảm khí thải gây hiệu ứng nhà kính. Tuy Bộ trưởng Ngoại giao Trung Quốc Dương Khiết Trì nói rằng, Trung Quốc không có trách nhiệm về vấn đề này song vẫn hứa sẵn sàng đàm phán với EU, tham gia các cuộc họp tại Liên Hợp Quốc về sự thay đổi khí hậu toàn cầu và rằng tất cả các nước đều phải có trách nhiệm giúp bảo vệ môi trường.

♦ *Vấn đề an ninh năng lượng và an toàn thực phẩm*

Vấn đề an ninh năng lượng và an toàn thực phẩm cũng nổi bật trong quan hệ Trung Quốc-EU hiện nay. Tháng 7 - 2008, Đại sứ Pháp tại Trung Quốc, nước Chủ tịch luân phiên EU, Latxu nói rằng hai vấn đề trên sẽ là tiêu điểm của đối thoại Trung Quốc-EU trong 6 tháng cuối năm 2008, tại cuộc họp thượng đỉnh Á-Âu vào tháng 10-2008 tại Bắc Kinh và Hội nghị thượng đỉnh EU -Trung Quốc vào cuối năm tại Pháp.

Riêng về an toàn thực phẩm, vụ việc sữa Trung Quốc có chứa chất độc Melamin sẽ được quan tâm hàng đầu. Mới đây, Trung Quốc đã có chính sách mới về công nghiệp sữa của mình nhằm đáp ứng được những yêu cầu khắt khe của nhu cầu tiêu dùng thế giới, trong đó có EU, đồng thời khôi phục lại ngành này tại Trung Quốc và lấy lại uy tín hàng hoá Trung Quốc trên thế giới nói chung trong đó có sữa và các mặt hàng thực phẩm khác.

♦ *Vấn đề phát triển của châu Phi*

Một vấn đề mang tính quốc tế khác hai đối tác này quan tâm nhiều là vấn đề phát triển của châu Phi.

Những năm gần đây, quan hệ Trung Quốc- châu Phi được đẩy lên tầm cao mới¹⁷. Trung Quốc có quan hệ toàn diện với châu Phi, nhưng đặc biệt mở rộng quan hệ với các nước có nguồn dầu lửa phong phú như Angiêri, Angola, Nigieria và Sudan. Mối quan hệ Trung Quốc - châu Phi được mở rộng dựa trên phương

pháp viện trợ kỹ thuật và giảm nợ, nhưng mục tiêu cuối cùng là tạo ảnh hưởng của Trung Quốc đối với khu vực. Những năm gần đây, Bắc Kinh đã ký trên 30 thoả thuận khung liên quan đến các khoản cho vay tới hơn 20 nước châu Phi. Một số dự án được hưởng các khoản "cho vay mềm" đã đạt được thành công ấn tượng. Đó là: dự án thăm dò dầu mỏ ở Sudan, dự án cải tạo đường sắt ở Botswana, dự án hợp tác phát triển nông nghiệp với Ghinê, dự án khai thác và chế biến gỗ tại Zghinê Xích đạo, dự án xây dựng nhà máy xi măng ở Dimbabuê... Trung Quốc có lợi thế trong việc cung cấp công nghệ, kinh nghiệm quản lý và vốn cho các nước châu Phi. Ngược lại, các nước châu Phi có thể cung cấp cho Trung Quốc nguồn tài nguyên quý giá.

Nỗ lực của Trung Quốc tại châu Phi đã gây sức ép lên các nước EU và Mỹ, vốn là các đối tác lớn đối với châu Phi trước đây cũng như hiện nay.

Bernt Berger, nhà nghiên cứu thuộc Viện Nghiên cứu Hoà bình và chính sách an ninh, Hamburg gọi đó là "Trung Quốc đánh lừa EU tại châu Phi"¹⁸.

Trong công trình cùng tên tác giả phân tích rằng những năm gần đây nhiều vấn đề khác nhau nảy sinh giữa hai đối tác chiến lược Trung Quốc và EU. Trong số nhiều vấn đề, sự khác biệt trong cách tiếp cận châu Phi là gay gắt nhất.

Nếu như tại Hội nghị thượng đỉnh EU-Trung Quốc 2006 tại Helsinki, Trung Quốc phải miễn cưỡng đưa vấn

đề châu Phi vào chương trình nghị sự thì một năm sau đó, năm 2007, hai bên dường như cảm thấy thoải mái hơn với vấn đề này tại Hội nghị thượng đỉnh tiếp theo tại Bắc Kinh. Hai bên đồng ý tiến hành hợp tác tại châu lục này. Mặc dù vậy, chỉ có Bắc Kinh được mời tham dự Hội nghị EU- châu Phi, ngược lại, vẫn không có tín hiệu nào cho thấy các đại diện EU sẽ được mời tham dự Diễn đàn hợp tác Trung- Phi sắp tới.

Trung Quốc cam kết hợp tác với châu Phi một cách rất bình thường: nâng cao cơ sở hạ tầng, cung cấp hàng hoá giá rẻ hơn so với EU, chính sách cho vay tiền tín dụng rẻ và không đánh thuế. EU khó lòng chấp nhận được điều khoản này.

Tuy nhiên, để không "đánh lừa" lẫn nhau tại châu Phi, hai đối tác phải phối hợp hành động trên tất cả mọi lĩnh vực và dựa vào các tổ chức quốc tế với tư cách là chủ nghĩa đa phương, chiếc chìa khoá giải quyết vấn đề toàn cầu.

♦ *Vấn đề khủng hoảng tài chính- kinh tế thế giới*

Cuộc khủng hoảng tài chính thế giới hè-thu năm 2008, kéo theo là cuộc khủng hoảng kinh tế đã làm thiệt hại nặng nề tới nền kinh tế thế giới và nền kinh của nhiều nước bao gồm cả Trung Quốc và EU. Hai đối tác hiểu rõ rằng chỉ bằng nỗ lực chung mới có thể khắc phục được hiện tượng trăm năm có một này. Nhân dịp Diễn đàn kinh tế thế giới diễn ra cuối tháng 1-2009, EC đã chủ động mời Trung Quốc tham gia, chia sẻ kinh

nghiệm và trách nhiệm khắc phục cuộc khủng hoảng này.

Chủ tịch EC Barroso nhấn mạnh tầm quan trọng của việc EC cũng như toàn thể EU tăng cường quan hệ với Trung Quốc, đề nghị Bắc Kinh cùng EU tham gia giải quyết hai thách thức lớn mang tính toàn cầu trong năm 2009. Đó là khắc phục các ảnh hưởng của cuộc khủng hoảng kinh tế-tài chính toàn cầu và đạt được một thỏa thuận về chống biến đổi khí hậu toàn cầu tại hội nghị quốc tế vào cuối năm 2009 tại Copenhagen, Đan Mạch.

Trung Quốc đã góp phần thực tế trong cuộc đấu tranh khắc phục hậu quả của cuộc khủng hoảng lần này tại hai địa điểm quan trọng thuộc EU là tại Diễn đàn kinh tế thế giới Davos và tại nước Anh.

Tại Davos, Thủ tướng Ôn Gia bảo đã giới thiệu những kinh nghiệm thành công của Trung Quốc trong vấn đề này. Cuối năm 2008- đầu năm 2009, Trung Quốc đã thực thi nhiều biện pháp thúc đẩy và hỗ trợ chi tiêu cho đồ gia dụng, máy móc thiết bị nông nghiệp, ô tô tại các vùng quê.

Từ đầu năm 2009, Trung Quốc triển khai chế độ thuế giá trị gia tăng giúp doanh nghiệp Trung Quốc tiết kiệm được 17 tỷ USD. Thí dụ, thuế bán xe sẽ được giảm 50%. Đồng thời, 74 triệu người có thu nhập thấp được hỗ trợ một cục, người về hưu được trợ cấp thêm tiền, 12 triệu giáo viên trung và tiểu học được

tăng lương. Đây chính là việc kích cầu tiêu dùng trong nước¹⁹.

Ngoài gói kích thích kinh tế trong nước gần 600 tỷ USD đã đề ra, Trung Quốc có thể sẽ tiến hành thêm những biện pháp khác "kịp thời và quyết định, mang tính phòng ngừa" để ổn định kinh tế.

Tại Davos cũng như tại Anh, Trung Quốc ủng hộ kế hoạch cứu vãn nền kinh tế thế giới do Thủ tướng Anh Gordon Brown đề ra và hai ông cho rằng các nước phải hợp tác với nhau mạnh mẽ hơn và tránh rơi trở lại chủ nghĩa bảo hộ trong bối cảnh suy thoái kinh tế hiện nay.

Lời kết

Một trong những hướng quan trọng nhất trong chính sách đối ngoại vào những năm đầu thế kỷ XXI của Trung Quốc là châu Âu, cụ thể là EU. Từ khi công bố *chiến lược quan hệ với châu Âu* vào tháng 10 năm 2003, sự phát triển của mối quan hệ song phương này ngày một đi lên theo hướng tích cực. Hai bên giải quyết những vấn đề liên quan đến tất cả các lĩnh vực quan tâm tại Diễn đàn EU-Trung Quốc, được tổ chức luân phiên mỗi năm một lần tại nước chủ tịch luân phiên EU đương nhiệm và tại Trung Quốc.

Năm 2008, mối hệ giữa hai đối tác diễn ra không được tốt đẹp lắm do những mâu thuẫn về quan điểm xoay quanh vấn đề Tây Tạng tại Trung Quốc,

đặc biệt do việc Tổng thống Pháp N. Sarkozy gặp Dalai Lama.

Tuy nhiên đến năm 2009, Trung Quốc đã chủ động nối lại quan hệ với EU bằng chuyến thăm Thụy Sĩ, Tây Ban Nha, Đức, Anh, Bruxelles và tham gia Diễn đàn kinh tế thế giới tại Davos. Trung Quốc đã cùng với EU, đặc biệt là theo sáng kiến của Anh, nỗ lực khắc phục cuộc khủng hoảng kinh tế tại chính toàn cầu.

Trong quan hệ hai đối tác, nhiều vấn đề mang tính toàn cầu được quan tâm như: an ninh năng lượng, biến đổi khí hậu toàn thế giới, vấn đề châu Phi, vấn đề khủng hoảng kinh tế-tài chính thế giới... Trong đó, có những vấn đề đồng thuận, cũng có những vấn đề gai góc đòi hỏi hai bên cùng nỗ lực mới giải quyết thoả đáng có lợi cho cả hai bên.

Mối quan hệ Trung Quốc - EU đã vượt ra khỏi phạm vi song phương, mang ý nghĩa quốc tế sâu rộng hơn ảnh hưởng đến tình hình ổn định, an ninh toàn thế giới.

Triển vọng mối quan hệ này trong năm 2009 và sắp tới là tốt đẹp, đáp ứng được mong mỏi của dư luận tại EU và Trung Quốc cũng như những nước quan tâm.

CHÚ THÍCH:

1. <http://vietbao.vn/The-gioi/Cuoc-chinh-phuc-Chau-Au/20064832/161/>

2. http://www.hnpt.com.vn/pages/tintuc_chitiet.asp?news_id=7486

3. <http://72.14.235.132/search?q=cache:Ma aAYtT4pnoJ:www.vovnews.com.vn>

4. http://lanhdao.net/vn/print/115542/story_printpage.aspxlr

5. <http://209.85.175.104/search?q=cache:X0UblwbQFw4J:www.nguoidaibieu.com.vn>

6. http://www.cpv.org.vn/print_preview.asp?id=BT6120760055

7. Tài liệu đã dẫn.

8. <http://www.vovnews.com.vn/?nid=63054&page=109>

9. <http://thethaovanhoa.vn/63N20090123110657328T14/Trung-Quoc-chu-dong-noi-lai-quan-he-voi-EU.htm>

10. <http://thethaovanhoa.vn/163N20090123110657328T14/Trung-Quoc-chu-dong-noi-lai-quan-he-voi-EU.htm>

11. http://www.russian.xinhuanet.com/russian/2009-01/21/content_803048.htm

12. http://www.russian.xinhuanet.com/russian/2009-02/01/content_808666.htm

13. http://www.russian.xinhuanet.com/russian/2009-01/28/content_806299.htm

14. <http://thethaovanhoa.vn/163N20090201043451945T14/Trung-Quoc-va-EU-ky-hang-loat-hiep-dinh-hop-tac.htm>

15. http://www.bbc.co.uk/vietnamese/regionalnews/story/2009/02/090202_china_uk.shtm

16. www.voanews.com/vietnamese/2007-05

17. Xem: Đỗ Minh Cao. Năm 2006: *Bước đột phá trong quan hệ Trung Quốc - châu Phi*. Nghiên cứu châu Phi và Trung Đông, 2007, số 1

18. <http://209.85.175.104/search?q=cache:VeC1Mucp3IcJ:www.atimes.com/atimes/China/IL13Ad01.html+%22agricultural+relations+between+china+and+africa%22&hl=vi&ct=clnk&cd=29&gl=vn>

19. <http://sanotc.com.vn/News/ViewItem.aspx?hl=vi&item=327646>